

طراحی مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)

سیدهاشم شکرخدایی^۱، وحید چناری^۲، عزت الله کیانی^۳، احمدعلی حسابی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۴

چکیده:

هدف پژوهش حاضر طراحی مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) در سال ۱۴۰۲ بود. در بخش کیفی با استفاده از روش فراترکیب به شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها پرداختیم. تعداد نمونه آماری در این تحقیق عبارت بود از ۱۷۴ مقاله علمی که از سایت‌های معتبر داخلی و خارجی انتخاب شدند و نمونه‌ای به تعداد ۷۴ مقاله به روش سندلوسکی و باروسو انتخاب شدند و با استفاده از گروه کانونی و روش کسپ ارزش حیاتی مقالات معلوم و مولفه‌ها و شاخص‌ها تعیین شدند. سپس برای غربالگری با استفاده از روش دلفی از بین جامعه آماری، نمایندگان مجلس، کمیسیون فرهنگی مجلس، اساتید دانشگاه و مسئولین و متولیان فرهنگ و ارشاد اسلامی تعداد ۱۸ نفر به روش هدفمند در دسترس انتخاب شدند. روش دلفی در دو دور اجرا شد و مولفه‌ها و شاخص‌ها جرح و تعدیل شدند. در بخش کمی با استفاده از مدل سازی ساختاری و تفسیری و با استفاده از گروه کانونی به طراحی مدل پرداختیم و علاوه بر سطح بندی مولفه‌ها نوع مولفه‌ها نیز معلوم گردید. نتایج شناسایی شاخص‌ها و مولفه‌ها در بخش کیفی نشان داد که، عوامل سیاسی، چابکی خط‌مشی‌ها در حوزه تحول فرهنگی، عوامل جغرافیایی، امکانات و موقعیت، کارکرد های خاص حلقه‌های میانی، راهبردهای فرهنگی، تهدیدات خط‌مشی فرهنگی، محیط بیرونی عوامل فنی، سیاست‌های کلی دولت، حلقه‌های میانی در عرصه فرهنگ، تاثیر پذیری فرهنگ از خط‌مشی، سرمایه نیروی انسانی، انواع حلقه‌های میانی و... کارکردهای عام حلقه‌های میانی در فراترکیب شناسایی شدند و از طریق روش غربالگری شدند و در نهایت به کمک روش مدلسازی ساختاری تفسیری سطوح هرکدام از متغیرها معرفی شد.

واژگان اصلی: خط‌مشی گذاری فرهنگی، مشارکت حلقه‌های میانی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

^۱. دانشجوی دکتری تخصصی گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

^۲. استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران (نویسنده مسئول)

vahid.chenari@iau.ac.ir

^۳. استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

^۴. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

مقدمه

از جمله نیازها جامعه امروز ایران بومی سازی علوم انسانی است در این راستا اقداماتی صورت پذیرفته است اما به اندازه ای نیست که بشود به آن تکیه کرد. حلقه های میانی به عنوان یک راهکار عملی برای وارد کردن جوانان در عرصه‌ی مدیریت کشور طرح شده است، در واقع طی یک فرایند و در یک بازه‌ی میان‌مدت باید مبادرت به کادر سازی شود و این رسالت حلقه‌های میانی است. نگاه تدوین کنندگان اصول سیاست‌های فرهنگی، نگاه از بالا به پایین و نگاه دولتی به تمام عرصه‌های فرهنگی کشور است. به نظر می‌رسد که فاصله بین چالش‌های موجود بخش مدیریت فرهنگ عمومی و آموزش فرهنگی در ایران افزایش می‌یابد؛ بنابراین، لازم است تا به یافتن راه‌حل‌های خاص در خط‌مشی گذاری فرهنگی توجه شود تا اطمینان حاصل گردد این امر از طریق مدیریت امور فرهنگی قابل دستیابی است. خط‌مشی گذاری فرهنگی در نگاه بین‌المللی، به معنای تعیین خط‌مشی‌ها و راهبردهای کلان فرهنگی برای رسیدن به اهداف چهارگانه توسعه فرهنگی، یعنی همکاری‌های فرهنگی، مشارکت فرهنگی، میراث فرهنگی و هویت فرهنگی است که یونسکو نخستین بار با ارائه مفهوم توسعه فرهنگی آن را مطرح کرد (انصاری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۵). نکته مهم این است که خط‌مشی گذاری و مدیریت امور فرهنگی به داشتن مدیران بسیار خوب تحصیل کرده و با تجربه وابسته است تا هم در تعیین خط‌مشی‌های فرهنگی و هم در اجرا و ارزیابی آن‌ها نقش داشته باشند و در این زمینه، برنامه‌ریزی بلندمدت ضروری است. (نجف بیگی، ۱۳۸۹: ۱۰۶). آنچه باعث شد تا پژوهشگر به این موضوع پردازد دو دلیل دارد. دلیل اول اینکه با توجه به ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی، توسعه فرهنگی پس از پیروزی انقلاب اسلامی همواره مورد تأکید بوده و به همین دلیل سازما نها، تشکیلات و نهادهای مختلفی درخصوص آن شکل گرفته است اما متأسفانه آن طور که شایسته

انقلاب اسلامی است به موضوع خط مشی گذاری فرهنگی در سازمانی همچون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی که مجری قوانین نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه هنر و رسانه می باشد پرداخته نشده است. دلیل دوم اینکه حلقه های میانی از جمله موارد مورد تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی است که پس از طرح آن، مباحث گوناگونی در باب آن بیان شده است. بر اساس این اهداف کلیه فعالان حوزه فرهنگ و هنر کشور سهم و نقش مؤثرتری در آفرینش گفتمان های تازه و تولید و مبادله مصنوعات و محصولات فرهنگی خواهند داشت. باید توجه داشت که علم خطمشی گذاری عمر چندانی نداشته، اما به دلیل تأثیرات عمیق آن در برطرف کردن مشکلات و مسائل عامه جامعه در زمینه های مختلف از جمله خطمشی گذاری فرهنگی، خطمشی گذاری فضای مجازی و خطمشی گذاری اقتصادی و غیره، از اهمیت ویژه ای برخوردار شده و مورد توجه و اقبال ویژه ای قرار گرفته است. یکی از حوزه های خطمشی گذاری، فرهنگ است؛ اما به دلیل پیچیدگی موضوع فرهنگ و وسعت قلمرو تحقیقات در زمینه شناخت شناسی فرهنگ و از همه مهم تر عدم وجود ساختار، فرآیند خطمشی گذاری که خود امری نیازمند دقت و تمرکز است، در این زمینه بسیار پیچیده می شود؛ بنابراین خطمشی گذاری فرهنگی نسبت به سایر زمینه ها حائز اهمیت و دقت فراوانی از سوی خطمشی گذاران می باشد (الوانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۹). خطمشی گذاری فرهنگی، اقدامات، قوانین و برنامه های دولتی است که فعالیت های مرتبط با هنر و بخش های خلاق، مانند نقاشی، مجسمه سازی، موسیقی، رقص، ادبیات و فیلم سازی را تنظیم، حمایت، تشویق و حمایت مالی می کند (De Peuter, 2023). خطمشی گذاری فرهنگی در نگاه بین المللی، به معنای تعیین خطمشی ها و راهبردهای کلان فرهنگی برای رسیدن به اهداف چهارگانه توسعه فرهنگی، یعنی همکاری های فرهنگی، مشارکت فرهنگی، میراث فرهنگی و هویت فرهنگی است که یونسکو نخستین بار با ارائه

مفهوم توسعه فرهنگی آن را مطرح کرد (حسینی گل افشانی، ۱۳۸۹: ۱۴۷). توسعه فرهنگی نیازمند همفکری و همکاری و هماهنگی در حرکت فرهنگی ملهم از آرمان‌ها و اعتقادات، اما اختلاف در مبانی اعتقادی و ارزشی، سبب تعاریف گوناگونی از توسعه فرهنگی در قالب توجه به برنامه‌ها و راهبردهای فرهنگی می‌شود. شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان مرجع رسمی و تصمیم‌گیرنده کلان فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران، خط‌مشی گذاری فرهنگی را در واقع همان توافق نظر رسمی مسئولان امور در تشخیص، تدوین و تعیین مهم‌ترین اصول و اولویت‌های لازم رعایه در حرکت فرهنگی معرفی می‌کند (گرچی‌پور و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۰). تعبیر جریان‌های حلقه‌های میانی در سپهر سیاسی ایران یک تعبیر نو و بدیع است که اولین بار توسط رهبر فرزانه‌ی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۹۸ در دیدار با دانشجویان مطرح شد. این مفهوم‌پردازی در پاسخ به سؤالی مطرح‌شده که لازمه‌ی روی کار آمدن دولت جوان حزب‌اللهی است و به عنوان یک راهکار عملی برای وارد کردن جوانان در عرصه‌ی مدیریت کشور طرح شده است، در واقع طی یک فرایند و در یک بازه‌ی میان‌مدت باید مبادرت به کادر سازی شود و این رسالت حلقه‌های میانی است، متأسفانه در ذهنیت جامعه‌ی ما بدون توجه به حلقه‌های میانی، دولت جوان حزب‌اللهی بیشتر برجسته‌سازی شد طبیعی است که وقوع درست نتیجه مستلزم تمهید مقدمات آن است. البته این قرینه‌ی مقاله طرح مفهوم حلقه-های میانی به عنوان لازمه‌ی به عرصه‌ی مدیریت آوردن جوانان موجب تخصیص مورد نمی‌شود و کار ویژه حلقه‌های میانی را منحصر در کادر سازی برای دولت جوان نمی‌کند تشکیل حلقه‌های میانی به عنوان مأموریت ویژه‌ی جوانان نقش بی‌بدیلی دارد در جهت تسریع در حرکت عمومی مردم که لازمه‌ی تمدن سازی اسلامی است. (رهبر معظم انقلاب دیدار دانشجویی ۹۸/۰۳/۰۱) جوانان به‌مثابه‌ی نخبگان فکری می‌توانند مؤثرترین پیشران‌های یک جامعه باشند چون جایگاه و استعداد‌های فکری و

معنوی و هنری ویژه‌ای دارند و خود نیز طیف گسترده‌ای از جمعیت هستند و از طرفی دیگر در بسط و تولید افکار و ایدئولوژی‌ها با عنایت به این بیان می‌توان حلقه‌های میانی را این گونه تعریف کرد آن مجموعه‌هایی که واجد ذهن فعال و زبان گویا و دارای، تمرکز، پیگیری فعالیت پی‌درپی و لحظه به لحظه برای ایجاد برنامه‌ی عملیاتی و پیدا کردن و ارائه راهکار و همچنین به عنوان هادی و پیشران ملت در حرکت عمومی به سمت تمدن سازی اسلامی ایفای نقش می‌کنند حلقه‌های میانی نام دارند این حلقه‌ها در واقع حد واسط بین ملت و حاکمیت هستند (مجیدی و سبزی کریم‌آبادی، ۱۴۰۱:۳۰). نگاه تدوین کنندگان اصول سیاست‌های فرهنگی، نگاه از بالا به پایین و نگاه دولتی به تمام عرصه‌های فرهنگی کشور است؛ به‌طوری که ظهور و بازتعریف ارزش‌ها و مفاهیم دینی و شدت تأثیر آن بر جنبه‌های فرهنگی و تحولات ارزشی مفهوم خطمشی گذاری را پیش از پیش تحت تأثیر جنبه‌های ارزشی و ایدئولوژیکی قرار داده است. (قربانی و همکاران، ۱۳۹۶:۶۸). از آن‌جهت که خطمشی گذاری در سازمان‌های دولتی ایران برای تحقق اهداف بخشی، سازمانی، فرا بخشی و ملی بسیار مهم و تعیین کننده است امید است نتایج این پژوهش بتواند گامی مؤثر در جهت رسیدن به اهداف سازمان از جمله سیاست گذاری برای رشد و اعتلای فرهنگ و هنر ایران و اسلام به عنوان عناصر هویت ملی و سیاست گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه فرهنگ عمومی و اصول سیاست فرهنگی کشور برداشته و مشکلاتی از جمله نبود نظارت کافی بر تولید هنر و سینما، نبود برنامه مشخص وزارت فرهنگ در عرصه کتاب‌خوانی، عدم تکمیل پروژه‌های نیمه‌کاره حوزه فرهنگ و وضعیت کتابداران رفع یا تخفیف نمایند. بنابراین با توجه به آنچه گفته شد پژوهشگر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه‌ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) چیست؟

۱- مبانی نظری و پیشینه ی تحقیق

تقوی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان الگوی مشارکت ذی نفعان در شکل‌گیری خط‌مشی‌های گردشگری فرهنگی (مورد مطالعه: شهر تهران) بیان کرد که یافته‌های تحقیق نشان داد ابعاد مشارکت ذی نفعان در زمینه خط‌مشی‌گذاری گردشگری فرهنگی شامل مواردی از جمله شناسایی و توسعه بستر مشارکت ذی نفعان، ارتباط و حمایت مؤثر، ترغیب، تأکید بر مشارکت حداکثری و ایجاد ساختار مشارکت و توجه به مسئله‌شناسی از نگاه ذی نفعان و همراستایی بین آنان است. (تقوی و همکاران، ۱۴۰۲: ۶۳). مجیدی و سبزی کریم‌آبادی (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان جایگاه حلقه‌های میانی در حکمرانی تشکیلاتی و نقش آن در تمدن‌سازی، با نگاهی به مقوله تحزب بیان کرد این الگو که از آن به جریان حلقه‌های میانی تعبیر می‌شود، می‌تواند در یک فرایندی کارشناسی شده، از تمهید زیرساخت‌ها گرفته تا آموزش و کادرسازی در سطوح خرد و میانی و کلان ظرفیت‌های مردمی مخصوصاً نسل جوان را به کارگیرد و حلقه‌ی وصل توده‌های مردم و حاکمیت باشد. مفهوم حلقه‌های میانی در یک سامانه‌ی مفهومی‌جانمایی می‌شود و لذا باید شبکه مفهومی آن کشف و صورت بندی شود. در همین چهارچوب، با رویکردی آسیب‌شناسانه، مقوله تحزب و ظرفیت‌های آن به‌مثابه‌ی یکی از مصادیق حلقه‌های میانی مطرح شده است (مجیدی و سبزی کریم‌آبادی، ۱۴۰۱: ۳۰) جواهری زاده و فتیحی (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان ارائه الگوی خط‌مشی‌گذاری فرهنگ مطلوب سازمانی در سازمان‌های سلامت و درمان انجام داد. بر اساس یافته‌های تحقیق «خدا محوری، عبادت‌انگاری کار، اصالت‌انگیزه‌های غیر مادی، کل‌بودگی انسانی و سلامت محوری» به عنوان انگاره‌های بنیادین در «خدمت‌گزاری، تکلیف‌گرایی، بیمار محوری، مسئولیت‌پذیری، نظم و انضباط، سرعت‌درارئه خدمات، معنویت محوری، یادگیرندگی، خلاقیت و نوآوری، ایثار و سعه صدر» به عنوان قواعد

و ارزش های فرهنگی «تجلی گری» داشته اند (جواهری زاده و فتحی، ۱۴۰۱: ۶۰). سپاه منصوری و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان الگوی طراحی خطمشی های فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران انجام داد. الگوی به دست آمده از پژوهش، طراحی خطمشی های فرهنگی را در قالب سه عنصر اصلی زمینه، طراحان و طرح ارائه کرده است. زمینه به عواملی اشاره دارند که محدودیت هایی را بر فرایند خطمشی گذاری فرهنگی اعمال می کنند؛ طراحان، همان بازیگران تدوین خطمشی های فرهنگی هستند؛ و طرح، ساختار شبکه ای جریان خطمشی گذاری فرهنگی است که عناصر خطمشی های فرهنگی را در کنار هم و در تعامل با هم نشان می دهد. سپاه منصوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۸)

(امیرمحمدی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان طراحی مدل اجرای خطمشی های فرهنگی در رابطه با فرهنگ سازمانی و نقش میانجی معنویت در محیط کار (مطالعه موردی: بسیج دانشجویی و اساتید) انجام داد. نتایج نشان داد الگوی پیشنهادی از اعتبار لازم برخوردار و بین اجرای خطمشی های فرهنگی و فرهنگ سازمانی با میانجی گری معنویت در محیط کار رابطه مستقیم و معنا داری وجود دارد (امیر محمدی و همکاران، ۱۴۰۱: ۸۵). محمدزاده بنی طرفی (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان جهاد تبیین و نقش حلقه های میانی در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی انجام داد. نتایج نشان داد که ضرورت دارد که نقش حلقه های میانی در جهاد تبیین با هدف تحقق بیانیه گام دوم مشخص گردد. پژوهش حاضر اطلاعات را به صورت کتابخانه ای جمع آوری و به صورت توصیفی-تحلیلی بررسی می نماید. (محمد زاده بنی طرفی، ۱۴۰۱: ۱۲۰). ربیعی و سیاوش (۱۴۰۱)، پژوهشی با عنوان صورت بندی مفهومی حلقه های میانی مبتنی بر تجربه جمهوری اسلامی ایران انجام دادند. نتایج حاصل از تحقیق حاضر نشان می دهد، جریان حلقه های میانی، دارای اصالتی دیرینه در تجارب متراکم جمهوری اسلامی ایران و عاملی مهم در ایجاد حرکت عمومی در مسیر دولت سازيست و بازرترین مصادیق آن ها

بسیج مردمی، مساجد و هیئت‌ها، گروه‌های جهادی، تشکل‌های دانشجویی و ... می‌باشند. (ریعی و سیاوش، ۱۴۰۱: ۲۶). انصاری و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان ارائه الگوی خط‌مشی گذاری فرهنگی با رویکرد تحول (مورد مطالعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران) انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد که خط‌مشی گذاری فرهنگی در راستای تحول فرهنگی در آموزش عالی به عنوان مقوله محوری در مدل تحقیق، به همراه مقوله‌های زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها، الگوی خط‌مشی گذاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران را تبیین می‌کند. (انصاری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۵).

در تحقیقات خارجی (پاسلا و همکاران (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان آتش، آفت و اقتصاد استخراجی: خط‌مشی گذاری فرهنگی پس از خط‌مشی گذاری فرهنگی انجام داد. نشان داد که چگونه دولت فدرال فاقد درک لازم از الگوهای کاری افرادی است که در مشاغل خلاق مشغول هستند و بر کمک مالی برای صنایع اولیه تأکید می‌کند. این همچنین پیامدهای گسترده‌تری برای تأثیر نامتناسب زنان از بخش‌هایی که دولت فدرال برای حمایت از آن انتخاب می‌کند، دارد. (Pacella et al, 2021: 45). کریستوف (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان از خط‌مشی گذاری فرهنگی به سیاست فرهنگی؟ مورد حوزه فرهنگی مجارستان انجام داد. نشان داد که خط‌مشی‌های فرهنگی دارای ویژگی‌های زیر هستند (۱) اهمیت فزاینده ایدئولوژی ناسیونالیستی ("جنگ‌های فرهنگی"، ۲) ابزاری سازی فراینده خط‌مشی‌گذاری فرهنگی و (۳) عدم جدایی واضح بین خط‌مشی‌گذاری فرهنگی و سیاست (ظهور حمایت سیاسی و جایگزینی از نخبگان فرهنگی سابق). این مقاله ابزارها، بازیگران و نهادهایی را که از طریق آن‌ها این مداخلات صورت گرفته و میزان موفقیت آن‌ها را بررسی می‌کند.

(Kristóf, 2021: 197). ریمان باچوس و راداوی (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان پیشبرد نقش فرهنگ در توسعه پایدار: تغییر اجتماعی از طریق خط‌مشی‌گذاری فرهنگی انجام داد. نتایج نشان داد که خط-

مشی گذاری فرهنگی را به عنوان یک بازوی حکمرانی، با ظرفیت هدایت تغییرات اجتماعی در چندین مسیر وابسته به یکدیگر (ارزش مجدد تغییرات تکنولوژیکی، تقویت قدردانی زیبایی شناختی و آگاهی اخلاقی محیطی و رفتار طرفدار اجتماعی) در کنار توسعه چارچوب‌های پیچیده‌تر حکمرانی قرار می‌دهد. این مقاله همچنین پیشنهاد می‌کند که از طریق (باز) آموزش، خطمشی گذاری فرهنگی می‌تواند و باید نقش فعال تری در شکل دادن به تغییرات اجتماعی ایفا کند (Rayman-Bacchus, & Radavoi, 2020,650). بیلتون و سولترو (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان خطمشی گذاری فرهنگی به مثابه روایت اسطوره ای انجام داد. نتایج نشان داد که، چگونه روایت های چندمعنایی و پراکنده، خطمشی گذاری فرهنگی را به «حقیقت های شخصی شده» می شکند و به دیدگاه های ضد هژمونیک دیگر گوش می دهند. (Bilton, & Soltero, 2020:690) ما با ارائه دستور کار برای تحقیق روایی در خطمشی گذاری فرهنگی به پایان می رسیم. بونت (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان چرخش مشارکتی در خطمشی گذاری فرهنگی: پارادایم ها، مدل ها، زمینه ها انجام داد. نتایج نشان داد که همزیستی چندین پارادایم که نسخه‌های متمایزی از مشارکت را القا می‌کند. ثانیاً با سه تغییر عمده مواجه است که بر رابطه فرهنگ و جامعه تأثیر می‌گذارد. (Borén.,Et al., 2021 :5) روندهای فناورانه، اجتماعی و سیاسی نقش اصلی رو به رشد مشارکت در جوامع غربی امروزی را توضیح می‌دهند که پیامدهای مهمی در پیکربندی مجدد رفتارهای فرهنگی و استراتژی‌های نهادهای فرهنگی دارد. به منظور روشن کردن ابعاد متکثر مشارکت و نتایج و پیامدهای آن برای زندگی فرهنگی، مدلی پیشنهاد می‌کنیم که نقش‌های فعال متمایز شهروندان فعلی را نشان می‌دهد. سپس این به ما امکان می‌دهد تا استدلال‌ها و پیامدهای سازمانی را برای دستیابی به اهداف سیاسی و همچنین رابطه آن با موقعیت‌های ذینفعان و رفتارهای مردم را به‌طور انتقادی بررسی کنیم. این بحث از برخی نتایج یک

پروژه تحقیقاتی-اقدامی اروپایی الهام گرفته شده است که هدف آن آزمایش مشارکت فعال شهروندان در زمینه هنرهای نمایشی است.

۲- روش تحقیق

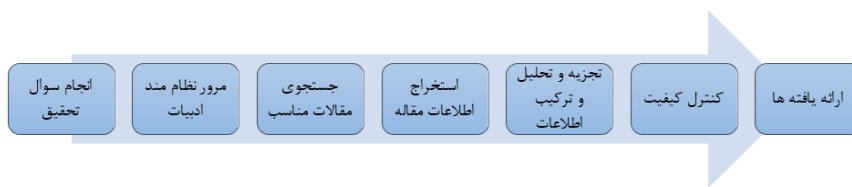
تحقیق حاضر از نظر ماهیت از نوع تحقیقات اکتشافی است. در این نوع پژوهش‌ها به جای آزمون فرضیه، هدف جمع‌آوری الگوها و ایده‌ها برای یافتن درک عمیق از موضوع است. برای این منظور از رویکرد تحقیق آمیخته استفاده می‌کنیم، که در حقیقت ترکیب روش، رویکردها و فنون تحقیق کمی و کیفی در یک تحقیق است و هدف از آن فائق آمدن بر سوگیری ذاتی و نقایص موجود در هر یک از روش‌های تحقیق است. بنابراین با توجه به رویکرد در پیش گرفته شده، روش تحقیق به کاررفته شده در این پژوهش، ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی است که به روش پژوهش آمیخته است. اما از آنجاکه در این پژوهش، ابتدا داده‌های کیفی سپس داده‌های کمی جمع‌آوری می‌شوند، روش این تحقیق آمیخته اکتشافی است. طرح تحقیق از دیدگاه کیفی در قالب دو مرحله به انجام رسیده است. در مرحله اول از روش فراترکیب به منظور شناسایی عوامل **خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه‌ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)** استفاده شده است و در پایان از روش کیفی گروه کانونی برای طراحی مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه‌ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) اقدام شد. از روش دلفی برای تثبیت متغیرها استفاده شده است. سپس با تدوین پرسشنامه به ارزیابی مدل در جامعه هدف پرداخته شد. و در پایان برای طراحی مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه‌ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)، از گروه کانونی برای تأیید و نهایی کردن و همین‌طور اصلاح و تأیید خطمشی‌های پیشنهادی، استفاده شد. نقشه راه تحقیق در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱ - روش های تحقیق و تکنیک های بکارگرفته در سوالات تحقیق

سوال	پارادایم	روش شناسی	روش تحقیق	تکنیک تحلیل
اصولی تحقیق	تفسیری	کیفی- کمی	فرا ترکیب - دلفی و مدل سازی ساختاری - تفسیری	تکنیک های اعتباربخشی گروه کانونی
اول، دوم و فرعی	تفسیری	کیفی	فرا ترکیب- دلفی	الگوی ۷ مرحله ای سندلوسکی و باروسو و روش کسب و همچنین استفاده از آرای خبرگان در دوره های دلفی
سوم و چهارم فرعی	انتقادی	کیفی- کمی	روش کمی با استفاده از مدل سازی ساختاری - تفسیری و استفاده از گروه کانونی	تکنیک های اعتباربخشی گروه کانونی

الف- جامعه آماری در بخش فراترکیب

جامعه آماری در این تحقیق متشکل از مقالات علمی پژوهشی چاپ شده، در پایگاه های معتبری همچون گوگل پژوهشگر، با استفاده از پایگاه های داده ای آنلاین در دسترس (گوگل اسکولر، ساینس دایرکت، امرالد، اسکو، پروکوئست، اسپرینگر، وایلی اینترساینسو اینفورما و رلد و جست و جوی اینترنتی مقالات در سایتهای فارسی همچون نورمگز، مگیران، سیکا و کتاب های مرتبط در تارنمای Bookos.org در حوزه خط مشی گذاری هست. ملاک اندازه نمونه آماری در این کفایت تئوریک است. برای اطمینان از اعتبار نتایج با معیارهای خاص پژوهش کیفی، بررسی های لازم شامل مقبولیت (روش های بازنگری توسط خبرگان) و قابلیت تأیید (استفاده از خبرگان به منظور بازبینی و تأیید) صورت گرفت. به منظور تحقق این هدف، از روش هفت مرحله ای سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) استفاده می شود که خلاصه این مراحل در شکل زیر نشان داده شده است:

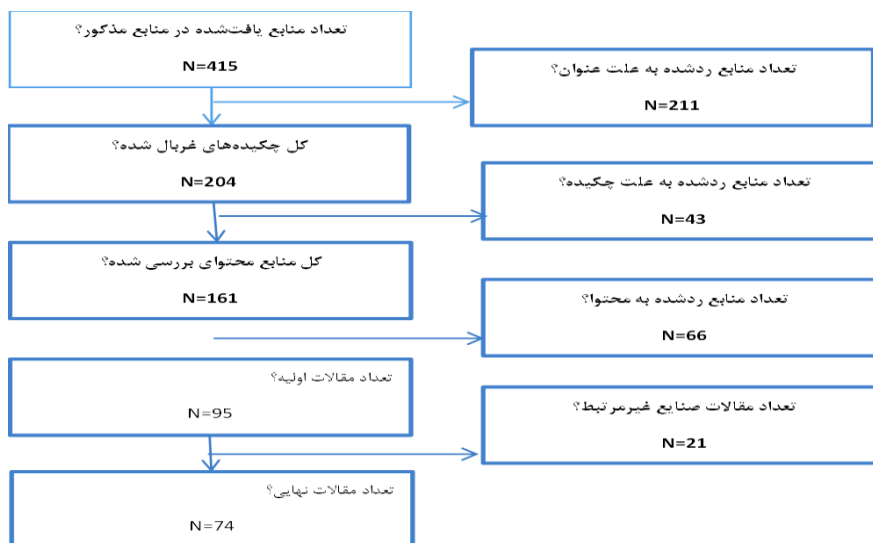

شکل ۱- روش هفت مرحله ای سندلوسکی و باروسو

در تحقیق حاضر تعداد کل مقالات نهایی ۷۴ عدد می باشد که به این مقالات در فصل دوم بخش ادبیات اشاره شده است.

در شکل زیر می توان خلاصه‌ای از فرآیند ارائه شده را به همراه نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر مشاهده کرد:

شکل ۲- تعیین نمونه فراترکیب در روش سندلوسکی و باروسو (یافته های تحقیق)

به محض اینکه مقالات جهت تناسبشان با پارامترهای مطالعه بررسی شد، در قدم بعدی محقق باید کیفیت روش شناختی مطالعات را ارزیابی کند. هدف از این گام حذف مقالاتی است که محقق به یافته‌های ارائه شده اعتمادی نداشته باشد، بنابراین ممکن است مقاله ای که باید در تلفیق وجود داشته

باشد را رد کند. ابزاری که معمولاً برای ارزیابی کیفیت مطالعات اولیه تحقیق کیفی استفاده می‌شود، " برنامه مهارت های ارزیابی حیاتی، ۱۰ سوالی که به ما کمک می‌کند تا مفهوم تحقیق کیفی را دریابید، می‌باشد. معیار های پذیرش در جدول زیر معلوم شده اند .

جدول ۲ - معیارهای پذیرش یا عدم پذیرش مقاله ها

معیارهای پذیرش یا عدم پذیرش مقاله ها	معیار پذیرش	معیار عدم پذیرش
محدوده جغرافیایی	مطالعات ایرانی و انگلیسی	مطالعات غیر ایرانی و غیر انگلیسی
زبان تحقیقات	فارسی و انگلیسی	غیر زبان فارسی و انگلیسی
زمان مطالعات	تحقیقات منتشر شده از سال ۲۰۰۰	پیش از سال ۲۰۰۰
جامعه مورد مطالعه	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	مواردی غیر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
شرایط مورد مطالعه	بررسی عوامل موثر بر خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی	مواردی غیر عوامل موثر بر خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی
نوع مطالعه	مقالات چاپ شده در ژورنال ها، کنفرانس ها	نظرات شخصی، سایت های شخصی

بر اساس مقیاس ۵۰ امتیازی CASP روبریک، محقق، سیستم امتیازبندی زیر را مطرح می‌کند و هر مقاله ای را که پایین تر از امتیاز خوب (پایین تر از ۳۰) است را حذف می‌کند:

عالی: ۴۱-۵۰ (E) خیلی خوب: ۳۱-۴۰ (VG) خوب: ۲۱-۳۰ (G)

متوسط: ۱۱-۲۰ (F) ضعیف: ۰-۱۰ (P)

پس از انجام امتیازبندی در پژوهش حاضر، برای هر مقاله بر اساس ۱۰ معیار ذکر شده امتیازی در نظر گرفته شده است. در این مرحله، بر اساس امتیازات داده شده به هر مقاله، حداقل میانگین امتیاز داده شده به مقالات ۳۰ و حداکثر امتیاز داده شده ۴۵ بوده است. که برای تجزیه و تحلیل اطلاعات

باقی مانده و مورد استفاده قرار گرفته اند.

ب- جامعه و نمونه آماری در بخش فراترکیب برای اجرای کسپ

در این بخش خبرگان جامعه آماری ۳۶ نفر بوده که به روش هدفمند ۱۸ نفر انتخاب شدند. این افراد همان افرادی هستند که در پانل دلفی به آنها اشاره شد و طریقه انتخاب و شرایط احراز در بخش دلفی گفته شده است.

ج- جامعه و نمونه گروه کیفی کانونی

برای طراحی مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) از گروه کانونی خبرگان استفاده به عمل آمد و شیوه به کار گرفته شده در اجرای کار توسط پژوهشگر در نظر گرفته شد از میان جامعه خبرگان تعداد ۱۸ نفر با استفاده از روش هدفمند انتخاب شدند. ابتدا جلسه ای با گروه کانونی متشکل از ۱۸ نفر از خبرگان به عمل آمد و در خصوص خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی و متغیرها و مقوله‌های شناسایی و غربالگری شده اطلاعات و آگاهی کامل توسط پژوهشگر به عمل آمد

شیوه گردآوری داده در مرحله نخست این پژوهش، شیوه مطالعه کتابخانه ای و اسنادی بود. محقق بر آن بود تا با استفاده از فیش‌برداری مطالعات، تجربیات و پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی، به این مهم دست یابد.

شیوه گردآوری داده‌ها در مرحله دوم این پژوهش (نظرسنجی خبرگان) جلسات حضوری با خبرگانی گرفته شد، و در این جلسات پس از بیان هدف و روش پژوهش به گردآوری داده‌ها پرداخته شد. در این مرحله پژوهش نیز به صورت میدانی و از طریق اجرای پرسشنامه‌های دلفی دوره‌ای انجام گرفت. اطلاعات جمع‌آوری شده از پرسشنامه‌ها در نرم افزار spss و icmac و MaxQDA وارد شدند و مورد تحلیل قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد

در دو نوع نرم افزار ما را در این راه یاری دادند. الف نرم افزار SPSS و نرم افزار Micmac. در بخش کمی از بیشترین نمره، کمترین نمره، انحراف استاندارد، استفاده شده است و در نرم افزار و میک مک از میانگین هر کدام از مولفه ها و زیر مولفه ها استفاده شده است.

۱- یافته های تحقیق

در تجزیه و تحلیل داده ها هر مرحله این پژوهش فرآیند مخصوص به خود را دارا است و در باب تجزیه و تحلیل داده ها نیز چنین است: در مرحله اول کیفی با استفاده از روش فراترکیب عوامل طراحی مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه های میانی به دست آمد که از آنها کدها، مفاهیم و مقوله ها را مشخص کردیم. در بخش دوم کیفی نیز با استفاده از روش دلفی، مفاهیم و مقوله های استخراج شده تثبیت شدند. بعد از روش فراترکیب و دلفی پایایی مولفه های استخراج شده به وسیله ضریب آلفای کرانباخ تعیین و جدول زیر به دست آمد.

جدول ۳- ضرایب پایایی به کمک روش آلفای کرانباخ (یافته های تحقیق)

مقوله	تعداد	ضریب آلفای کرانباخ
عوامل سیاسی	تعداد	۰/۷۷
کار کرد های عام حلقه های میانی	۱۸	۰/۶۸
کار کرد های خاص حلقه های میانی	۱۸	۰/۷۵
تهدیدات خط مشی فرهنگی	۱۸	۰/۸۰
محیط بیرونی	۱۸	۰/۸۱
عوامل فنی	۱۸	۰/۸۲
امکانات و موقعیت	۱۸	۰/۸۵
عوامل فرهنگی و اجتماعی خط مشی های فرهنگی	۱۸	۰/۷۴

۰/۶۹	۱۸	عوامل جغرافیایی
۰/۶۸	۱۸	سیاست‌های کلی دولت
۰/۶۶	۱۸	سرمایه نیروی انسانی
۰/۷۰	۱۸	استقرار نظام حرفه ای خط مشی گذاری فرهنگی
۰/۷۳	۱۸	بازیگران پنهان در عرصه خط مشی
۰/۷۴	۱۸	تاثیر پذیری فرهنگ از خط مشی
۰/۷۸	۱۸	چابکی خط مشی ها در حوزه تحول فرهنگی
۰/۸۰	۱۸	عوامل ساختاری
۰/۸۴	۱۸	فضای ذهنی جامعه
۰/۸۵	۱۸	یکپارچه سازی خط مشی های فرهنگی
۰/۸۶	۱۸	تمدن سازی حلقه های میانی
۰/۸۰	۱۸	انواع حلقه های میانی
۰/۸۵	۱۸	پویایی خط مشی های فرهنگی
۰/۷۹	۱۸	حلقه های میانی در عرصه فرهنگ
۰/۷۴	۱۸	راهبردهای فرهنگی

با توجه به ضرایب الفای کرانباخ برای هر کدام از مولفه ها میتوان چنین بیان کرد از انجایی که مقدار ضریب الفای کرانباخ برای مطلوب بودن پایایی ابزار تحقیق از ۰/۷ بالاتر بوده است از این رو میتوان روایی و پایایی کلی انجام داد از این رو پیش از مزمون ضرایب الفای کرانباخ مطلوب بوده است.

در پژوهش حاضر، ابتدا تمام عوامل استخراج شده و از مطالعات را به عنوان کد در نظر گرفته می‌شود سپس با در نظر گرفتن مفهوم هریک از کدها، آن‌ها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی می‌شود به این ترتیب مفاهیم تم‌های پژوهش شکل داده می‌شود. مبنای دسته‌بندی این کدها برحسب میزان تشابه کدهای مختلف با یکدیگر است در هر مقوله تعدادی کد به عنوان نمونه آورده شده است. در خاتمه نتایج حاصل

از فراترکیب عوامل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) بر مبنای نظریات خبرگان تقسیم بندی نموده ایم. که به شرح جدول ارائه شده است.

جدول ۴ - مولفه های مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت

فرهنگ و ارشاد اسلامی) برحسب تعداد کد (یافته های تحقیق)

مفهوم	مقوله	تعداد کد
خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)	عوامل سیاسی	۵
	کارکردهای عام حلقه های میانی	۳
	کارکردهای خاص حلقه های میانی	۵
	تهدیدات	۳
	محیط بیرونی	۴
	عوامل فنی	۴
	امکانات و موقعیت	۳
	عوامل فرهنگی و اجتماعی	۳
	عوامل جغرافیایی	۵
	سیاستهای کلی دولت	۱۰
	سرمایه نیروی انسانی	۵
	استقرار نظام حرفه ای خط مشی گذاری فرهنگی	۸
	توسعه مدیران	۵
	بازیگران پنهان در عرصه خط مشی	۶
	تاثیر پذیری فرهنگ از خط مشی	۴
	استعداد پذیرش خط مشی فرهنگی	۲
حمایت مدیران ارشد	۴	

۴	ظرفیت خط مشی فرهنگی	
۴	چابکی خط مشی ها در حوزه تحول فرهنگی	
۲	عوامل ساختاری	
۶	راهبردهای فرهنگی	
۵	فضای ذهنی جامعه	
۵	ایجاد شبکه های پشتیبانی	
۴	تمدن سازی حلقه های میانی	
۶	انواع حلقه های میانی	
۲	حلقه های میانی در عرصه فرهنگ	
۱۱۷	۲۶ مولفه	تعداد کل

تشریح کلی مقوله ها و کدها در راستای مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) به شرح جدول زیر است.

با توجه به سوال پژوهش با استفاده از نتایجی که ارائه شده است، در نظر است مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه‌ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) طراحی شود در خاتمه نتایج حاصل از فراترکیب عوامل مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی (مطالعه‌ای در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) در ۲۳ مولفه در قالب خروجی نرم افزار ارائه شده است. برای این منظور ابتدا به تشریح روش دلفی برای غربالگری مولفه ها و شاخص های شناسایی شده از روش فراترکیب در مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می پردازیم.

پس از شناسایی مولفه‌های اولیه مدل خط‌مشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) در روش فراترکیب به منظور اعتبارسنجی کیفی و تثبیت آنان مولفه‌های شناسایی شده، ۱۸ نفر از خبرگان به عنوان اعضای پانل در روش دلفی برای ارزیابی روایی مؤلفه‌ها برگزیده شدند. روش دلفی در ۲ دور اجرایی شد که در ادامه یافته‌های هر یک از دورها به تفکیک ارائه می‌گردد. در پرسشنامه دور اول به تعداد ۱۸ پرسشنامه به صورت حضوری بین اعضای پانل دلفی توزیع گردید و پس از و در همان جلسه، اقدام به جمع‌آوری پرسشنامه‌های توزیع شده، گردید که تمامی پرسشنامه‌ها به صورت تکمیل شده در اختیار پژوهشگر قرار گرفت. در بخش اول پرسشنامه ۱۵۸ مولفه معرفی گردید و پاسخ دهندگان می‌بایست نظر خود را درباره میزان تأثیر هر یک از مؤلفه‌های پیشنهادی اعلام نمایند. گزینه‌های لحاظ شده در غالب طیف ۵ رتبه‌ای لیکرت بوده که مشتمل بر موارد زیر بود.

«تأثیر بسیار کم: ۱»، «تأثیر کم: ۲»، «تأثیر متوسط: ۳»، «تأثیر زیاد: ۴»، «تأثیر بسیار زیاد: ۵»

ذیل هر بخش از پرسشنامه قسمتی برای درج نظر خبره و پیشنهاد مولفه‌های جدید در نظر گرفته شده بود که به عنوان بخش دوم پرسشنامه دور اول دلفی مورد بحث قرار می‌گیرد. در جدول زیر نتایج مربوط به بخش اول پرسشنامه دور اول دلفی ارائه گردیده که شامل تعداد پاسخ‌ها، کمترین و بیشترین مقدار تخصیص یافته، میانگین پاسخ‌ها و انحراف معیار پاسخ‌ها می‌باشد و ضریب توافق کندال دور اول دلفی در جدول ۴ آمده است. برای بیان توافق بین پانل دلفی از ضریب توافق کندال استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول زیر نشان داده شده است. این مقدار برابر $0/284$ است یعنی تقریباً سی درصد اعضای خبرگان با هم توافق دارند. از این رو اجماع کامل انجام نگرفته است و اشباع نظری به وجود نیامده است.

جدول ۵ - نتایج ضریب توافق کندال دور اول دلفی (یافته‌های تحقیق)

تعداد	۱۸
ضریب توافق کندال	۰/۲۸۴
sig	۰/۰۰۵
نتیجه اجماع خبرگان	اشباع نظری به وجود نیامد.

با توجه به اینکه در پرسشنامه دلفی از طیف لیکرت ۵ بخشی استفاده شده و بالاترین رتبه هر متغیر ۵ و پایین‌ترین رتبه ۱ بوده است، معیار پذیرش متغیرها در هر دور پرسشنامه میانگین آماری ۴ و بالاتر از ۴ می‌باشد. متغیرهایی که دارای میانگین آماری بالاتر از ۴ بودند، خروجی بخش اول پرسشنامه دور اول دلفی محسوب می‌شوند. با حذف متغیرهای دارای میانگین کمتر یا مساوی ۴، متغیرهای باقی مانده به شرح جدول آورده شده‌اند. ملاحظه می‌شود که در دور اول دلفی تعداد ۱۵۳ مولفه مورد تأیید خبرگان قرار گرفتند اما اجماع دلفی صورت نگرفت بنابراین وارد دور دوم دلفی خواهیم شد.

جدول ۶ - مولفه‌های حذف شده در دور اول روش دلفی (یافته‌های تحقیق)

زیر گروه	مولفه‌های حذف شده	علت حذف
راهبردهای فرهنگی	تمرکز بر تکامل شخصیتی و ن عادل روحی و معنوی افراد	اخذ میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
ایجاد شبکه‌های پشتیبانی	برنامه ریزی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
	ایجاد شبکه	
کارکردهای عام حلقه‌های میانی	جامعه پذیری نیروی انسانی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی

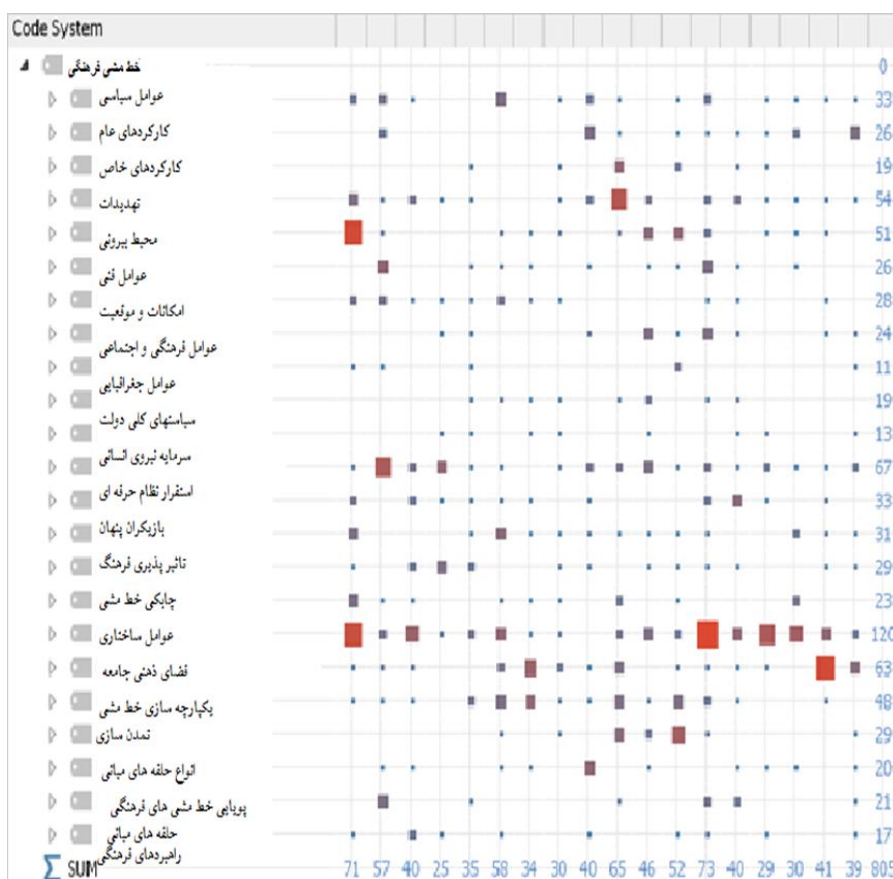
عوامل جغرافیایی	توجه به استانها	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
حمایت مدیران ارشد	باور به خط‌مشی فرهنگی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
	سرمایه‌گذاری در حوزه تحول فرهنگی	
ظرفیت خط‌مشی فرهنگی	امکان‌پذیری در بعد قانونی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
	امکان‌پذیری در بعد فرهنگی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
	امکان‌پذیری در بعد سیاسی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی
	امکان‌پذیری در بعد اقتصادی	میانگین کمتر از ۴ در دور اول دلفی

در پرسشنامه دور دوم که در پیوست شماره سه آمده است، با حذف مولفه‌هایی که میانگین کمتر از ۴ به دست آورده بودند تعداد ۱۴۷ مولفه در دور دلفی باقی ماند و سپس پرسشنامه دور دوم اصلاح و تحویل خبرگان شد. مانند دور اول این بار نیز از ضریب توافق استفاده می‌شود که در دور دوم دلفی ضریب توافق برابر $0/724$ شده است. از این باز توافق و اجماع کلی انجام گرفته است از طرف دیگر تمامی مولفه‌ها میانگینی بالاتر از ۴ کسب کرده‌اند.

جدول ۷ - نتایج ضریب توافق کندال دور دوم دلفی (یافته‌های تحقیق)

تعداد	۱۸
ضریب توافق کندال	$0/724$
Sig	$0/001$
نتیجه	اشباع نظری

با توجه به این که تمامی متغیرها میانگین بالای چهار به دست آورده و مورد توافق اعضای خبرگان بوده اند و ضریب توافق کندال بالاتر از ۰/۶ است. این نشان دهنده آن است که اجماع کلی بین خبرگان به وجود آمده است. پس دورهای دلفی متوقف شده و به اشباع نظری بین خبرگان رسیده ایم بنابراین خروجی نهایی دور دوم دلفی بر اساس نرم افزار مکس کیودا به شرح زیر بود.

نمودار ۲- خروجی نرم افزار مکس کیودا برای متغیرهای تحقیق

مدل سازی ساختاری - تفسیری تحقیق

روش مدلسازی ساختاری تفسیری یک روشی ساختاری تفسیری است که در این روش، با تجزیه معیارها در چند سطح مختلف، به تحلیل ارتباط بین این معیارها و شاخص‌ها پرداخته می‌شود. با توجه به نتایج به دست آمده مقالات مربوط به حوزه های مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و اجرای دو دورروش دلفی و همچنین پالایش نظریات نظرات خبرگان و با تأیید نتایج حاصل از آزمون مدل ابعاد تشکیل دهنده مدل به شرح زیر هستند:

جدول ۸ - ابعاد تشکیل دهنده مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه‌های میانی در وزارت

فرهنگ و ارشاد اسلامی و نمادهای آن (یافته های تحقیق)

نماد	ابعاد
F1	عوامل سیاسی
F2	چابکی خط مشی ها در حوزه تحول فرهنگی
F3	عوامل جغرافیایی
F4	امکانات و موقعیت
F5	کارکرد های خاص حلقه های میانی
F6	راهبردهای فرهنگی
F7	تهدیدات خط مشی فرهنگی
F8	محیط بیرونی

F9	عوامل فنی
F10	سیاست‌های کلی دولت
F11	حلقه های میانی در عرصه فرهنگ
F12	تاثیر پذیری فرهنگ از خط مشی
F13	سرمایه نیروی انسانی
F14	انواع حلقه های میانی
F15	استقرار نظام حرفه ای خط مشی گذاری فرهنگی
F16	تمدن سازی حلقه های میانی
F17	فضای ذهنی جامعه
F18	یکپارچه سازی خط مشی های فرهنگی
F19	پویایی خط مشی های فرهنگی
F20	عوامل ساختاری
F21	بازیگران پنهان در عرصه خط مشی
F22	عوامل فرهنگی و اجتماعی خط مشی های فرهنگی
F23	کارکردهای عام حلقه های میانی

بعد از توزیع پرسشنامه و گردآوری نظرات خبرگان، از نرم‌افزار *excel* برای تجمیع نظرات خبرگان استفاده شد. جدول *SSIM* و همچنین جدول این ماتریس در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول ۹- ماتریس SSIM متغیر های تحقیق

سپار ها	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱	X	A	A	A	V	O	O	O	X	A	A	A	X	A	X	A	A	X	O	X	A	V		
۲	A	A	A	A	V	A	A	A	O	A	A	A	O	A	A	A	O	A	A	A	O			
۳	O	V	O	V	V	O	O	X	X	O	O	O	X	V	O	V	A	O	O	V				
۴	V	A	A	A	V	A	A	A	O	A	A	O	A	A	V	V	A	A	A					
۵	V	V	V	V	V	A	A	A	O	V	V	V	A	V	V	X	A	A						
۶	V	O	O	O	V	A	V	X	O	O	O	V	V	V	V	V	X							
۷	O	O	O	O	V	O	O	V	V	O	O	O	V	O	O	O								
۸	V	A	A	A	V	A	A	A	A	A	A	A	A	A	V									
۹	X	A	A	O	V	A	A	A	A	A	A	A	O	A										
۱۰	A	V	O	X	V	V	A	A	O	O	X	V	A											
۱۱	O	A	O	O	V	O	V	V	A	O	V	O												
۱۲	V	V	O	V	V	O	O	A	O	O	A													
۱۳	X	O	V	O	V	O	A	A	O	V														
۱۴	A	O	A	A	V	O	A	O	O															
۱۵	O	A	A	O	V	O	O	V																
۱۶	V	O	O	V	V	V	V																	
۱۷	V	X	A	V	V	V																		
۱۸	V	O	V	O	V																			
۱۹	O	V	O	O																				
۲۰	V	A	O																					
۲۱	X	A																						
۲۲	A																							
۲۳																								

جدول ۱۰ - قدرت نفوذ و قدرت وابستگی حاصل از هر کدام از مولفه‌ها (یافته‌های تحقیق)

گویه‌ها	قدرت نفوذ(حاصل جمع افقی)	قدرت وابستگی (حاصل جمع عمودی)
F ₁	۱۰	۱۰
F ₂	۷	۱۲
F ₃	۹	۸
F ₄	۴	۱۰
F ₅	۱۳	۶
F ₆	۱۵	۴
F ₇	۷	۶
F ₈	۱۲	۷
F ₉	۱۸	۵
F ₁₀	۱۲	۶
F ₁₁	۴	۴
F ₁₂	۸	۸
F ₁₃	۳	۳
F ₁₄	۱	۸

F ₁₅	۲	۸
F ₁₆	۱۰	۵
F ₁₇	۶	۸
F ₁₈	۲	۵
F ₁₉	۸	۸
F ₂₀	۳	۸
F ₂₁	۲	۶
F ₂₂	۵	۹
F ₂₃	۲	۹

بعد از سازگار کردن ماتریس، متغیرهای شناسایی شده سطح بندی می شوند. برای تعیین سطح و اولویت متغیرها، مجموعه های ورودی و خروجی برای هر متغیر مشخص می شود. مجموعه خروجی شامل متغیرهایی می شود که می توان به آنها رسید و مجموعه ورودی شامل متغیرهایی می شود که از طریق آن می توان به این متغیر رسید.

جدول ۱۱ - سطح بندی عناصر سازنده مدل مدل خطمشی گذاری فرهنگی مبتنی بر مشارکت حلقه های

میانی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (یافته های تحقیق)

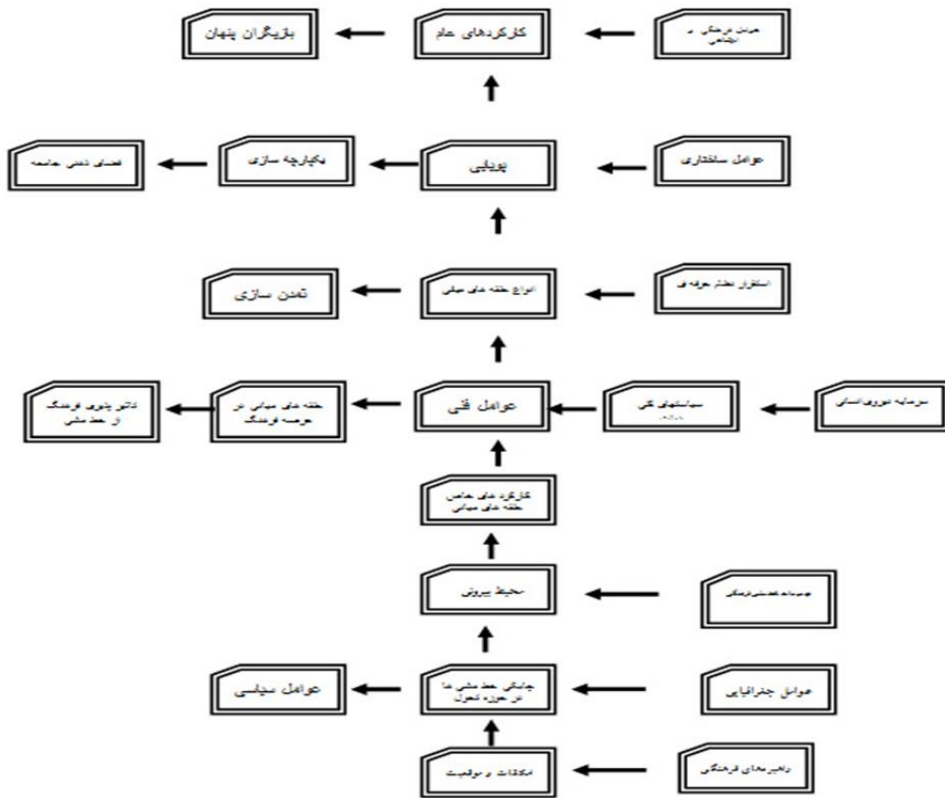
متغیرها	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح

سطح دوم	<i>F1, F3</i>	<i>F1, F3, F5, F8</i>	<i>F1, F3, F7</i>	<i>F1</i>
سطح دوم	<i>F2</i>	<i>F2, F5, F8</i>	<i>F2, F4</i>	<i>F2</i>
سطح دوم	<i>F1, F3</i>	<i>F1, F3, F5, F8</i>	<i>F1, F3, , F7</i>	<i>F3</i>
سطح اول	<i>F4</i>	<i>F2, F4, F5, F8</i>	<i>F4</i>	<i>F4</i>
سطح چهارم	<i>F5</i>	<i>F5</i>	<i>F1, F2, F3, F4, F5, F6, F7, F8</i>	<i>F5</i>
سطح اول	<i>F6</i>	<i>F5, F6</i>	<i>F6</i>	<i>F6</i>
سطح اول	<i>F7</i>	<i>F1, F3, F5, F7, F8</i>	<i>F7</i>	<i>F7</i>
سطح سوم	<i>F8</i>	<i>F5, F8</i>	<i>F1, F2, F3, F4, F7, F8</i>	<i>F8</i>
سطح پنجم	<i>F9</i>	<i>F1, F6, F7, F8</i>	<i>F9</i>	<i>F9</i>
سطح پنجم	<i>F10</i>	<i>F10, F7, F8</i>	<i>F10</i>	<i>F10</i>
سطح پنجم	<i>F11</i>	<i>F11, F8</i>	<i>F11</i>	<i>F11</i>
سطح پنجم	<i>F12</i>	<i>F12, F6, F8</i>	<i>F12</i>	<i>F12</i>
سطح پنجم	<i>F13</i>	<i>F13, F2, F3, F4, F5, F6, F8</i>	<i>F13</i>	<i>F13</i>
سطح ششم	<i>F14</i>	<i>F10, F11, F13, F14</i>	<i>F1, F14</i>	<i>F14</i>
سطح ششم	<i>F15</i>	<i>F2, F5, F15</i>	<i>F2, F15</i>	<i>F15</i>

سطح ششم	F15, F16	F1, F12, F15, F16	F1, F15, F16	F16
سطح هفتم	F17	F13, F14, F15, F17, F18, F19,	F13, F2, F3, F4, F5, F6, F17	F17
سطح هتم	F18	F13, F2, F3, F4, F5, F6, F18	F1, F18	F18
سطح هشتم	F19	F13, F2, F3, F4, F5, F6, F8	F13, F14, F15, F16, F17, F18, F19	F19
سطح نهم	F20	, F7, F8, F9, F20	F13, F16, F17, F18, F19, F20	F20
سطح دهم	F21	F3, F6, F7, F8, F9, F21	F19, F20, F21, F22, F23	F21
سطح یازدهم	F22	F11, F12, F13, F14, F15, F22	F10, F16, F17, F18, F19, F22	F22
سطح دوازدهم	F23	F13, F16, F17, F18, F19, F23	F20, F21, F22, F23	F23

همانطور که در جداول فوق مشاهده می‌شود، برای متغیر تحقیق عناصر سازنده در ۸ سطح قرار گرفته‌اند. اکنون با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌های تحقیق، مدل پژوهش به صورت شکل زیر ترسیم می‌شود.

شکل ۳ - مدل ISM برای ابعاد مدل ساختاری - تفسیری تحقیق (یافته های تحقیق)

نتیجه گیری :

تصمیم‌گیری در سطح کلان برای حل مسائل و مشکلات کلان توسط دولت‌ها برای رسیدن به مصالح و منافع عامه مردم را خط مشی‌گذاری می‌گویند. که فرآیند آن به‌طور کلی بعد از احساس مشکل و ادراک مشکل شامل تدوین خط مشی، اجرای خط مشی و ارزیابی خط مشی می‌شود. باید توجه داشت که علم خط مشی‌گذاری عمر چندانی نداشته، اما به دلیل تأثیرات عمیق آن در ی‌طرف کردن مشکلات و مسائل عامه جامعه در زمینه‌های مختلف از جمله خط مشی‌گذاری فرهنگی، خط

مشى گذاری فضای مجازی و خط مشى گذاری اقتصادی و غيره، از اهميت ویژه اى برخوردار شده و مورد توجه و اقبال ویژه اى قرار گرفته است. يکى از حوزه هاى خط مشى گذاری، فرهنگ است. حلقه ميانى گروهى از افراد با هويت جمعى مستقل بدون وابستگى مالى به حاکميت است که با بسترسازى ايفای نقش فعالانه مردم و به کارگيرى ظرفيت بازيگران عرصه حاکميت، به حل مسائل عرصه هاى تخصصى چهارگانه مى پردازد. اين امر با فعاليت هاى روشمند مبتنى بر برنامه بلندمدت و مستمر، در چارچوب اصول پيشرفت انقلاب اسلامى مبتنى بر نگاه امامين انقلاب صورت مى گيرد. انتظارات از حلقه ميانى از دو محور بررسى اسناد بالادستى و بررسى عرصه هاى کنش و درنهايت از تجميع دو محور ذکرشده، به دست مى آيد.

فهرست منابع:

- الوانى، مهدى، خنيفر، حسين، ميرزايى، حاجى ملا. (۱۳۹۳). فرهنگ و خطمشى گذاری فرهنگى در جمهورى اسلامى ايران. تحقيقات مديريت آموزشى، ۱۹(۵)، ۱۳-۷۰.
- اميرمحمدي، ايرج، منظرى توکلى، عليرضا، سلاجقه، سنجر و فاتحى رام، نويد. (۱۴۰۱). طراحی مدل اجراى خطمشى هاى فرهنگى در رابطه با فرهنگ سازمانى و نقش ميانجى معنويت در محيط کار (مطالعه موردى: بسيج داشجویى و اساتيد). فصلنامه تحقيقات و نظريه هاى نوين مديريت دولتى، ۲۱(۲)، ۸۳-۱۰۱.
- انصارى، محمدرضا، قيومى، عباسعلى، صالحى اميرى، سيدرضا، عزيزآبادى فراهانى، فاطمه و قلمى، محسن. (۱۴۰۰). ارائه الگوى خطمشى گذاری فرهنگى با رويکرد تحول (مورد مطالعه دانشگاه آزاد اسلامى تقوى، سيد مصطفى و دانش فرد، کرم اله و ميرسپاسى، ناصر (۱۴۰۲). الگوى مشارکت ذى نفعان در شکل گيرى خطمشى هاى گردشگرى فرهنگى (مورد مطالعه: شهر تهران). مجله خط مشى گذاری عمومى در مديريت، دوره: ۱۴، شماره: ۴۹.
- جواهرى زاده، ابراهيم و فتحى، محمد رضا. (۱۴۰۱). ارائه الگوى خطمشى گذاری فرهنگى مطلوب سازمانى در

- سازمان‌های سلامت و درمان. خط مشی‌گذاری عمومی در مدیریت، ۱۳(۴۸)، ۵۱-۶۸.
- حسینی گل افشانی، سیداحمد، شریف زاده، فتاح، صالح صدقیانی، جمشید و وکیل پور، مهدی. (۱۳۹۸). طراحی مدل تحول نظام اداری ایران از منظر خط‌مشی‌های فرهنگی. راهبرد، ۲۸(۹۱)، ۱۴۱-۱۶۶. SID. <https://sid.ir/paper/392496/fa>
- خامنه‌ای، سید علی (رهبر جمهوری اسلامی ایران) (۱۳۹۸)، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42633>
- ربیعی، سینا، سیاوشی، مهدی (۱۴۰۱). صورت‌بندی مفهومی حلقه‌های میانی مبتنی بر تجربه جمهوری اسلامی ایران. مطالعات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس سال هشتم زمستان ۱۴۰۱ شماره ۴.
- سیاه‌منصوری، سیدعلی و مختاریان پور، مجید و اشتریان، کیومرث (۱۴۰۱). الگوی طراحی خط‌مشی‌های فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران، سومین کنفرانس بین‌المللی چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع، مدیریت و حسابداری، چابهار، <https://civilica.com/doc/1564653>
- قربانی زاده، وجه‌اله، شریف زاده، فتاح، حسین پور، داوود و مروج، محمود. (۱۳۹۶). ارائه الگوی خط‌مشی‌گذاری سازمان‌های فرهنگی (مورد مطالعه: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان). سیاست‌گذاری عمومی، ۳(۳)، ۶۱-۷۸. SID. <https://sid.ir/paper/257412/fa>
- گرچی پور، حسین، خاشعی، وحید، اسلامبولچی، علیرضا و اصغری صارم، علی. (۱۳۹۸). الگوی ارزشیابی فرایند خط‌مشی‌گذاری فرهنگی با رویکرد مطالعه کیفی اسناد فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. مدیریت دولتی، ۱۱(۱)، ۴۷-۷۲.
- مجیدی، محمد رضا و سبزی کریم آبادی، یونس. (۱۴۰۱). جایگاه حلقه‌های میانی در حکمرانی تشکیلاتی و نقش آن در تمدن‌سازی، با نگاهی به مقوله تحزب. فصلنامه مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، ۱۵(۱)، ۲۹-۵۲.
- محمملزاده بنی‌طرفی، مهدی. (۱۴۰۱). جهاد تبیین و نقش حلقه‌های میانی در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. جامعه‌شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۳(۴)، ۱۱۷-۱۳۵.
- نصف‌یگی، رضا. (۱۳۸۹). خط‌مشی‌گذاری مدیریت فرهنگی در آموزش. برگ فرهنگ، جدید(۲۲)، ۱۰۶-۱۱۷. SID. <https://sid.ir/paper/94162/fa>

Bennett T(2006). Intellectuals, Culture, Policy: The Technical, the Practical, and the Critical, Cultural Analysis, 5.

Bilton, C., & Soltero, G. (2020). Cultural policy as mythical narrative.

- International Journal of Cultural Policy, 26(5), 681-696.
- Borén, T., Grzyś, P., & Young, C. (2021). Policy-making as an emotionally-charged arena: the emotional geographies of urban cultural policy-making. *International Journal of Cultural Policy*, 27(4), 449-462.
- Kristóf, L. (2021). From cultural policy towards cultural politics? The case of the Hungarian cultural sphere. *International Journal of Cultural Policy*, 27(2), 191-201.
- Pacella, J., Luckman, S., & O'Connor, J. (2021). Fire, pestilence and the extractive economy: Cultural policy after cultural policy. *Cultural trends*, 30(1), 40-51.
- Rayman-Bacchus, L., & Radavoi, C. N. (2020). Advancing culture's role in sustainable development: social change through cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 26(5), 649-667.